

PM117.C01

Politieke Motie

Pre-advies: Overnemen

Titel motie: **Steun wederopbouw Oekraïne**

Indiener: Kalle Duvekot e.a.

Woordvoerder: Maarten Tollenaar

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- Oekraïne veel schade oploopt door de voortdurende invasie door de Russische Federatie;
- Oekraïne kandidaat-lidstaat van de EU is;
- de criteria voor het toetreden van de Europese Unie, de criteria van Kopenhagen, onder andere eisen stellen aan de economie en de democratische rechtsstaat en instituten van een land;

overwegende dat:

- de criteria van Kopenhagen niet aan de kant moeten worden gezet, ook niet voor Oekraïne;
- de schade die Oekraïne nu lijdt door de Russische invasie, schade is die wordt geleden in de verdediging van de gehele vrije wereld;
- de schade die Oekraïne nu lijdt het lastiger zal maken om te voldoen aan de economische eisen voor toetreding van de EU;
- een politiek klimaat na een oorlog niet bevorderlijk is voor de democratische instituten en rechtsstaat;
- Europa na de Tweede Wereldoorlog zo snel haar economieën en instituten kon opbouwen in geen kleine mate door het Marshallplan;

roept de Tweede Kamerfractie en de delegatie in het Europees Parlement op:

- zich in te zetten om via de Europese Unie en haar leden een ontwikkelingsplan, bestaand uit onder meer giften en gulle leningen voor Oekraïne moeten opstellen, met als doelstelling de wederopbouw van Oekraïne en om Oekraïne zo snel mogelijk aan de criteria van Kopenhagen te laten voldoen;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Overnemen

Toelichting:

De Tweede Kamerfractie veroordeelt de aanval van Rusland op Oekraïne. De Tweede Kamerfractie heeft daarom ook actief gepleit en steun verleend aan sancties tegen Rusland. Daarnaast zet de fractie in op vergaande financiële en materiële steun aan Oekraïne. Deze steun is niet alleen hard nodig op de korte termijn, maar ook op de lange termijn. Daarom zal de Tweede Kamerfractie blijven werken aan een wederopbouwingsplan vanuit Nederland en de EU voor Oekraïne en voor steun bij het voldoen aan de nodige hervormingen op basis van de Kopenhagen Criteria voor lidmaatschap van de Europese Unie. Europa moet Oekraïne blijven steunen in hun strijd om het eigen grondgebied te kunnen bevrijden, en in de moeilijke periode die na de oorlog zal volgen.

De delegatie in het Europees Parlement ondersteunt deze motie volledig en heeft al meermaals ingestemd met hulppakketten aan Oekraïne en met EP-resoluties die oproepen tot een duurzame steun voor de ontwikkeling en wederopbouw van Oekraïne.

Het Landelijk Bestuur omarmt deze motie dan ook en adviseert voor overnemen.

PM117.C02

Politieke Motie

Pre-advies: Overnemen

Titel motie: **De muur om Europa**

Indiener: Kalle Duvekot e.a.

Woordvoerder: Maria Olthaar

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- Er een blijvende grove schending van mensenrechten is aan de grenzen van de Europese Unie, dit is onder andere gerapporteerd door Human Rights Watch;
- Frontex duurzaam niet in staat is gebleken om op een humane manier migratie te managen;

overwegende dat:

- Fysieke grensomheiningen naar alle waarschijnlijkheid schrijnende situaties aan de Europese grenzen enkel frequenter zullen maken;
- er geen transparantie is over de handelingen die Frontex verricht bij het bewaken van de EU grenzen;
- Er met een gedeelde Europese buitengrens behoefte is aan een gezamenlijke, goed functionerende grens- en kustwachtagentschap waarop effectief toezicht wordt uitgeoefend en dat handelt met respect voor mensenrecht;
- D66 pal zou moeten staan voor humaan asielbeleid;

verzoekt de Tweede Kamerfractie en de delegatie in het Europees Parlement:

- Zich expliciet uit te spreken tegen fysieke omheiningen van de buitengrenzen van de EU;
- Zich in te zetten om de strikte naleving te waarborgen van internationale mensenrechtenwetten en -normen, zoals het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, in alle activiteiten van Frontex;
- Zich in Europees verband in te zetten voor meer toezicht en handhaving op de activiteiten van Frontex;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Overnemen

Toelichting:

Het waarborgen van internationale verdragen en Europese regelgeving, met name op het gebied van mensenrechten, staat centraal in het asiel- en migratiebeleid. Daarom pleit D66 in zowel het nationale als Europese verkiezingsprogramma voor het naleven hiervan bij onder andere grensbewaking en opvang van asielzoekers en is in het coalitieakkoord opgenomen dat het migratiebeleid altijd “conform internationale verdragen en EU-regelgeving” moet zijn.

De Tweede Kamerfractie en de D66-delegatie in het Europees Parlement zetten zich hier doorlopend voor in, bijvoorbeeld door elke mogelijkheid aan te grijpen om het kabinet hierop te bevragen, door er aandacht aan te besteden in debatten, moties in te dienen met de strekking van de oproep van de indieners en zich in de media uit te laten over de situatie aan de buitengrenzen van Europa. Ook hebben de Tweede Kamerfractie en de D66-delegatie in het EP zich reeds, zowel in het Nederlandse en Europese Parlement, als in de media, uitgesproken tegen grenshekken of grensmuren en heeft de D66-delegatie in het EP consequent tegen alle voorstellen gestemd om de Europese begroting in te zetten voor het bouwen van muren en hekken aan de buitengrenzen. Tot slot staat de rol van Frontex in beide fracties hoog op de agenda. De Tweede Kamerfractie en de D66-delegatie in het EP geven aan de motie dan ook als ondersteuning te zien om door te gaan met deze inzet.

Het Landelijk Bestuur ondersteunt de geest van de motie en juicht de reeds ondernomen acties van onze fracties hierop toe. Zij omarmt de motie en adviseert dan ook om deze over te nemen.

PM117.C03

Politieke Motie

Pre-advies: Overnemen

Titel motie: **Verlaging kiesgerechtigde leeftijd tot 16 jaar**

Indiener: Kalle Duvekot e.a.

Woordvoerder: Elise Stroop

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in 2022 heeft aangegeven de kiesgerechtigde leeftijd niet te willen verlagen naar 16 jaar;
- onderzoek echter laat zien dat ruim driekwart van de jongeren zich niet vertegenwoordigd voelt door de politiek of door de overheid;
- de Raad voor het Openbaar Bestuur bovendien in 2019 adviseerde om in navolging van verschillende andere Europese landen de kiesgerechtigde leeftijd naar 16 te verlagen;

overwegende dat:

- het van groot belang is dat ook bij jongeren het vertrouwen in de politiek en in de overheid groeit;
- een dergelijke groei kansrijker is als jongeren zich beter vertegenwoordigd voelen in de politiek en de overheid;
- het goed is voor de kwaliteit van de democratie als meer jongeren worden betrokken bij de politieke besluitvorming;

verzoekt de Tweede Kamerfractie:

- om een initiatiefwetsvoorstel tot wijziging van de Grondwet voor te bereiden - zoals voorgesteld door de Raad van het Openbaar Bestuur - om de kiesgerechtigde leeftijd te verlagen naar 16 jaar;

spreekt uit dat:

- in de aanloop naar deze wetswijziging tevens meer aandacht moet zijn voor meer en beter burgerschapsonderwijs in het voortgezet onderwijs en op het mbo, teneinde de kennis en kunde van jongeren op het terrein van politieke besluitvorming te vergroten;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Overnemen

Toelichting:

Het Landelijk Bestuur en de Tweede Kamerfractie delen de overwegingen van de indieners. Het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd kan een bijdrage leveren aan het vergroten van de betrokkenheid van jongeren bij de politiek en een betere vertegenwoordiging van hun standpunten en belangen. Het Landelijk Bestuur en de Tweede Kamerfractie zijn het dan ook met de indieners eens dat de kiesgerechtigde leeftijd verlaagd zou moeten worden naar zestien jaar.

Zoals de indieners terecht opmerken, vergt dit een Grondwetswijziging waar het betrekking heeft op de verkiezingen voor de Tweede Kamer, de Provinciale Staten, waterschappen en gemeenteraden. Helaas is er momenteel bij lange na geen meerderheid, laat staan een tweederde meerderheid, in de Tweede en Eerste Kamer die dit voorstel zou ondersteunen. De Tweede Kamerfractie heeft daarom aangegeven, ondanks de steun voor dit zeer belangrijke onderwerp, niet voornemens te zijn zelf het arbeidsintensieve traject van een grondwetsherziening te willen opstarten.

De Tweede Kamerfractie geeft wel aan dat zij zich zullen blijven inzetten voor het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd voor de Europese verkiezingen. Hiervoor is geen Grondwetswijziging nodig, enkel een gewone wetswijziging. De delegatie in het Europees Parlement heeft bij de herziening van het Europese Electoral Act ingestemd om de minimale kiesgerechtigde leeftijd naar 16 te verlagen, mits dit niet toornst aan de grondwetten van de lidstaten. De herziening ligt nu bij de Raad, en als zij instemmen zou het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd voor de Europese verkiezingen mogelijk worden. Daar zet de delegatie in het Europees Parlement zich ook voor in.

D66 is daarnaast uitgesproken voorstander van burgerschapsonderwijs op zowel het voortgezet onderwijs als in het mbo zodat leerlingen met kennis van ieders rechten en plichten kunnen deelnemen aan de samenleving. Zo heeft de Tweede Kamerfractie zich ingezet voor nieuwe wettelijke eisen voor burgerschap, die in 2021 zijn ingegaan.

Het Landelijk Bestuur steunt van harte de inhoud van deze motie en wil hem graag overnemen. Tegelijkertijd hecht zij er aan om extra te benadrukken dat een Grondwetswijziging enorm arbeidsintensief is voor de Tweede Kamerfractie en dat de haalbaarheid van de Grondwetswijziging twijfelachtig is.

PM117.C04

Politieke Motie

Pre-advies: Neutraal

Titel motie: **Afschaffen Koningshuis**

Indiener: Kalle Duvekot e.a.

Woordvoerder: Michiel van Alst

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- Nederland nog steeds een monarchie is;
- het Nederlandse Staatshoofd dus niet democratisch verkozen wordt, maar door erfopvolging aangesteld wordt;
- steun voor de monarchie onder de Nederlandse bevolking de afgelopen jaren gestaag is afgenomen;
- D66 voorvechter is van kansengelijkheid en de democratische rechtsstaat;

overwegende dat:

- de troonopvolger vanaf diens geboorte niet vrij is om te kiezen voor diens eigen toekomst;
- de democratie verstevigd wordt door het democratisch aanstellen van het staatshoofd;
- de ceremoniële taken van een monarch ook uitgevoerd kunnen worden door een democratisch aangesteld staatshoofd;

spreekt uit dat:

- D66 voorstander is van het afschaffen van de Nederlandse monarchie;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Neutraal

Toelichting:

In het meest recente verkiezingsprogramma van D66 is opgenomen dat de koning geen onderdeel hoort te zijn van de regering noch van de Raad van State.

Ondertekening van wetten en 'Koninklijke' besluiten zijn overbodig, Kamerleden zouden geen trouw moeten hoeven zweren aan de Koning om beëdigd te worden en bewindspersonen zouden in het parlement beëdigd moeten worden in plaats van op een paleis. De motie lijkt in lijn met deze gedachtegang, maar gaat een stap verder en pleit daarnaast ook voor het afschaffen van de ceremoniële functies van de koning.

De Tweede Kamerfractie heeft aangegeven dat het standpunt van D66 tot dusver is geweest dat de ceremoniële waarde van het koningschap moet worden behouden, maar kan meevoelen met de motivatie achter de motie.

Het Landelijk Bestuur is voorstander van een continue discussie op dit onderwerp en hoort dan ook graag wat het congres hierover te zeggen heeft. Zij adviseert neutraal op deze motie.

PM117.C05

Politieke Motie

Pre-advies: Overnemen

Titel motie: **Proef veilig digitaal stemmen voor Nederlanders in het buitenland**

Indiener: Ledenvergadering afdeling België-Luxemburg, ledenvergadering afdeling Verenigde Staten

Woordvoerder: Anita Pannebakker

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- In meerdere Europese landen op verschillende wijzen (beperkt) digitaal stemmen is ingevoerd, hetzij voor de gehele bevolking, hetzij voor de burgers in het buitenland;

overwegende dat:

- Het huidige briefstemmen vanuit het buitenland (plus de landen overzee) ontoegankelijk, hoogdrempelig en onveilig is;
- Het huidige briefstemmen bovendien oneerlijk is, omdat de omstandigheden voor het uitbrengen van je stem wereldwijd verschillen;
- Iedere (post)verkiezing tot veel klachten van Nederlanders uit verschillende landen leidt;
- Het volledig, veilig en eerlijk mee kunnen doen aan de Nederlandse democratie voor alle Nederlanders, waar ook ter wereld, een grondrecht is en ook door de OVSE wordt gepropageerd;
- Andere Europese landen, zoals Estland en Frankrijk, digitaal stemmen hebben ingevoerd, al dan niet voor alleen de burgers in het buitenland;
- De regering vorig jaar in juli 2022 als antwoord op gestelde Kamervragen hierover duidelijk heeft laten weten sceptisch en onwelwillend te zijn tot initiatief en onderzoek;

verzoekt de Tweede Kamerfractie:

- Tot het indienen van een motie en het overwegen van een initiatiefnota die oproept tot een proef met veilig digitaal stemmen bij de aankomende Europese verkiezingen voor de Nederlanders in het buitenland;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Overnemen

Toelichting:

In het verkiezingsprogramma staat: "Stemmen in het buitenland wordt makkelijker. Je stem gaat bovendien meetellen bij de verkiezingen voor de Eerste Kamer.". In 2021 hebben het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de VNG en de NVVB de gezamenlijke Verkiezingsagenda 2030 gepresenteerd. In de agenda is vastgesteld dat de komende jaren wordt geëxperimenteerd met nieuwe technologieën om onderdelen van het verkiezingsproces toegankelijker te maken. Experimenteren met digitaal stemmen is een onderdeel dat de komende jaren wordt onderzocht.

Na jarenlange inzet van D66 hebben Nederlanders in het buitenland bij de afgelopen verkiezingen voor het eerst via het kiescollege niet-ingezetenen hun stem kunnen uitbrengen voor de Eerste Kamer. Helaas zijn 11.000 stembiljetten van kiezers in het buitenland ongeldig verklaard, vanwege uiteenlopende redenen. Digitaal stemmen zou dit in de toekomst kunnen helpen voorkomen. De Tweede Kamerfractie is gecommitteerd om proeven met digitaal stemmen bij aankomende verkiezingen verder onder de aandacht te brengen en als uit de proeven blijkt dat er voldoende waarborgen zijn, dan overweegt de Tweede Kamerfractie om verdere stappen te ondernemen.

Het Landelijk Bestuur steunt dit initiatief dan ook van harte en adviseert om de motie over te nemen.

PM117.C06

Politieke Motie

Pre-advies: Overnemen

Titel motie: **D66-initiatiefwet Voltooid Leven**

Indiener: Ledenvergadering thema-afdeling Senioren en Samenleving

Woordvoerder: Anton van Lijssel

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- dat de behandeling in de Tweede Kamer van de D66-initiatiefwet “Wet toetsing levenseindebegeleiding van ouderen op verzoek”, beter bekend als de “wet Voltooid Leven” al enige tijd geen vooruitgang boekt;

overwegende dat:

- dat veel ouderen een geruster leven leiden als ze de regie over hun eigen leven kunnen blijven houden, zelfs als zij hulpbehoevend worden;
- dat voor ouderen die klaar zijn met het leven hulp bij zelfdoding mogelijk moet zijn;
- dat de wijze waarop middelen en mogelijkheden kunnen worden gevonden om te komen tot (illegale) levensbeëindiging criminalisering in de hand werkt;
- dat de situatie momenteel veel schrijnender en meer criminaliserend is dan na de invoering van de wet Voltooid Leven;

verzoekt de Tweede Kamerfractie:

- te bevorderen dat de wet Voltooid Leven zo snel mogelijk door de Tweede Kamer wordt aangenomen;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Overnemen

Toelichting:

De Tweede Kamerfractie is blij met de steun die deze motie geeft aan de Wet Voltooid Leven. Ze deelt het gevoel van urgentie en de overwegingen ten aanzien van de soms schrijnende situaties en het belang van eigen regie. De initiatiefwet vergt een zorgvuldig proces. Momenteel voert de fractie veel goede, indringende gesprekken met belanghebbenden en experts. Deze zullen helpen om het advies van de Raad van State zo goed mogelijk te verwerken. In het coalitieakkoord is overeengekomen dat deze wet een zogenaamde vrije kwestie is. De fractie beschouwt deze motie als een steun in de rug om het wetsvoorstel zo snel mogelijk en zo zorgvuldig mogelijk aan de Tweede Kamer aan te bieden ter behandeling.

Het Landelijk Bestuur ondersteunt deze motie en adviseert om hem over te nemen.

PM117.C07

Politieke Motie

Pre-advies: Overnemen

Titel motie: **Naar een ambitieuzere campagne voor biologische landbouw**

Indiener: Arjan de Boer e.a.

Woordvoerder: Arjan de Boer

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- de minister van Landbouw, Natuur, en Voedselkwaliteit in het actieplan 'Groei van biologische productie en consumptie' de ambitie heeft om het biologische landbouwareaal te laten groeien van 4% in 2021 naar 15% in 2030;

overwegende dat:

- de groei van het areaal biologische landbouw bij kan dragen aan het oplossen van de stikstofcrisis;
- de Farm To Fork strategie de ambitie heeft om het areaal biologische landbouw in iedere Europese lidstaat te laten groeien tot 25% in 2030;
- de huidige biologische landbouw afhankelijk is van een nichemarkt onder consumenten;
- de verkoop van biologische producten momenteel stagneert door de inflatie en dalende koopkracht;
- Denemarken wereldwijd marktleider in biologisch voedsel is met een marktaandeel van 12% waarbij 40% van de verkochte melk en bijna 100% van de verkochte bananen en babyvoeding in Denemarken biologisch is;
- in veel gevallen is het biologisch voedsel in Denemarken weinig duurder dan gangbaar voedsel;
- dit grote marktaandeel van biologisch voedsel het resultaat is van een duidelijk label voor de promotie, supermarkten zijn ondersteund in de promotie en het stimuleren van de zichtbaarheid van biologische producten en boeren actief geholpen met een conversie-check waarbij gekeken wordt wat nodig is voor de omschakeling naar biologisch;

verzoekt de Tweede Kamerfractie:

- zich in te spannen om de ambitie voor de groei van het biologisch landbouwareaal in 2030 te verhogen naar 25%;
- zich in te spannen om tussentijdse momenten in te plannen om dit proces te monitoren;
- zich in te spannen om de Deense promotiecampagne als voorbeeld te nemen voor het huidige actieplan met onder andere een duidelijk label voor promotie en een conversie-check voor boeren die willen omschakelen;
- de mogelijkheden te onderzoeken om de prijs voor biologische producten te verlagen om de stagnatie in de verkoop van biologische producten tegen te gaan;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Overnemen

Toelichting:

Ondanks een toename in het aandeel biologische landbouw, zit Nederland nog ruim onder het Europese gemiddelde wat twee keer zo hoog ligt. De Tweede Kamerfractie erkent dat de ambitie van LNV op dit moment lager is dan gewenst. Veel boeren laten zien wat mogelijk is en er wordt naar gestreefd een inhaalslag te maken en de Nederlandse ambitie gelijk te stellen aan de Europese ambitie. Zoals aangegeven is het Deense model zeer succesvol geweest waar de Tweede Kamerfractie uit put. Supermarkten en verwerkers zullen hun steentje bij moeten dragen om te zorgen dat biologische boeren een eerlijke prijs krijgen en niet worden weggeconcentreerd. De Tweede Kamerfractie zal zich inzetten om het biologische actieplan van minister Adema aan te scherpen en de ambitie te verhogen door tussentijdse doelen te stellen en deze te monitoren.

Het Landelijk Bestuur adviseert dan ook om de motie over te nemen.

PM117.C08

Politieke Motie

Pre-advies: Ontraden

Titel motie: **Geen subsidies voor individuele batterijen**

Indiener: Ledenvergadering thema-afdeling D66 Duurzaam

Woordvoerder: Michiel Korthals Altes

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- elektriciteitsnetwerken aan congestie leiden door groeiende hernieuwbare stroomproductie;
- hernieuwbare productie balans- en frequentiecontrole benodigd;
- er behoefte is aan gedecentraliseerde opslag;

overwegende dat:

- er sprake van is om "thuisbatterijen" te promoten;
- burgers dan elektriciteit zouden opslaan en ontladen op basis van een prijssignaal van hun energieleverancier;
- het prijssignaal van leveranciers niet noodzakelijkerwijs overeenkomt met congestie en frequentie controlesignalen;
- burgers dan overgaan (met gesubsidieerde batterijen) tot speculatie dat onnodige instabiliteit zou veroorzaken;
- netbeheerders de exclusieve en statutaire verplichting hebben om voor netstabiliteit te zorgen;

verzoekt de Tweede Kamerfractie:

- er voor te zorgen dat stroomopslag landelijk, regionaal en lokaal uitsluitend door netbeheerders wordt aangestuurd;
- er voor te zorgen dat er geen subsidies voor individuele batterijen verstrekt worden, en wordt geïnvesteerd in netversterking en collectieve opslag indien nodig;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Ontraden

Toelichting:

D66 wil vooral inzetten op inzet van grootschalige batterijopslag. Met opslag zorgen we voor een robuust, veerkrachtig systeem waarin pieken en dalen van met name wind- en zonne-energie kunnen worden opgevangen. De motie verzoekt om ervoor te zorgen dat opslag uitsluitend door netbeheerders wordt aangestuurd. De Tweede Kamerfractie ziet hierin een risico, namelijk dat projectontwikkelaars die een windpark of zonnepark willen aanleggen daar niet eigenstandig een batterij aan kunnen koppelen. Het is juist gewenst dat er bij met name zonneparken batterijen geïnstalleerd kunnen worden. Momenteel worden zonneparken namelijk op 50% van hun vermogen aangesloten en met een batterij kan dat verhoogd worden, zonder het net zwaarder te belasten. De Tweede Kamerfractie heeft in januari ook nog een amendement ingediend dat juist regelt dat 'cable-pooling' mogelijk is voor een wind- of zonnepark én een batterij. Wat dit betreft wordt de motie ontraden. De Tweede Kamerfractie snapt de oproep om geen subsidies voor individuele batterijen te verstrekken en laat het congres weten dat hier geen voornemen toe bestaat.

Gezien het eerste gedeelte van het dictum adviseert het Landelijk Bestuur om deze motie te ontraden.

PM117.C09

Politieke Motie

Pre-advies: Ontraden

Titel motie: **Invoering van een klimaat-relevante CO2 uitstootmeting voor waterstofelektrolyse**

Indiener: Ledenvergadering thema-afdeling D66 Duurzaam

Woordvoerder: Michiel Korthals Altes

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- energiebedrijven aangekondigen om zogenaamde groene waterstof te gaan produceren met hernieuwbare stroom;
- hernieuwbare stroom inzetten voor “groene waterstof” ter vervanging van de huidige grijze waterstof 2 a 4 keer minder emissies bespaart dan de vervanging van fossiele stroom;

overwegende dat:

- er nog continu fossiele stroom wordt opgewekt (m.u.v. een paar uur overvloed hernieuwbare stroom per jaar);
- voorgenomen normering door de Europese Commissie (Delegated Act) toestaat om in geval van “additionaliteit” elektrolyse als groen wordt bestempeld, ongeacht dat er nog fossiele productie plaatsvindt op het net;
- de voorgenomen normering van de Europese Commissie niet de fysieke (klimaat-relevante) scope 2 emissies (emissies van leveranciers) meet;
- elke burger te allen tijde via apps en internet kan volgen of elektrolyse en fossiele elektriciteitsproductie gelijktijdig plaatsvinden;
- burgers of actiegroepen een elektrolyse-verbod zullen eisen ten tijden van fossiele productie (zie rechtsuitspraak in Milieudefensie tegen Shell over scope 1, 2 en 3 emissies);
- elektrolysebedrijven zich schone stroom uit een gemeenschappelijk goed (de Noordzee) toe-eigenen, en fossiele stroom aan de niet ETS-gebonden gebruikers overlaat;

verzoekt de Tweede Kamerfractie:

- zich er voor in te spannen dat de marginale hoogste uitstoten van leveranciers op het net aan elektrolyse wordt toegeschreven door de netbeheerders die te allen tijde de hoogste uitstoter kunnen bijhouden;
- zich er voor in te spannen dat er uitsluitend exploitatiesubsidie wordt gegeven voor het inzetten van elektrolysers voor de productie van waterstof als de scope 2 emissies (emissies van de hoogste uitstoter op het net) nul zijn (uitgezonderd veiligheidsgebonden minimale stroomproductie);

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Ontraden

Toelichting:

De Tweede Kamerfractie zet zich, gesteund door het verkiezingsprogramma, in voor de uitbreiding van de productie van groene waterstof. Het opschalen van de waterstof economie gebeurt op zo'n manier en tempo dat het niet leidt tot hogere CO₂-uitstoot door de gehele elektriciteitsproductie. In de verdere toekomst worden de overschotten van duurzame energie hiervoor gebruikt, bijvoorbeeld door de nieuwe windparken op zee. Tot die tijd zet de Tweede Kamerfractie, in lijn met het verkiezingsprogramma, in op de productie van blauwe waterstof waarbij vrijgekomen CO₂ wordt opgeslagen. De Tweede Kamerfractie vindt dat de motie de noodzakelijke opschaling van waterstof onnodig belemmert, maar heeft begrip voor de zorgen van de indiener. Een verbod op een exploitatiesubsidie voor elektrolyse voor scope 2 emissies (emissies van de hoogste uitstoter op het net) nul is daarbij echter te verstrekkend. Er is een overgangperiode nodig waarin er voldoende waterstof voorhanden is voor afnemers die de overstap reeds hebben gemaakt en dit moet ook mogelijk zijn zolang er nog geen sprake is van 100% duurzame elektriciteit.

Het Landelijk Bestuur volgt deze redenering en adviseert ontraden op deze motie.

PM117.C10

Politieke Motie

Pre-advies: Ontraden

Titel motie: **Prioriteit voor vermindering gasverbruik in gascentrales**

Indiener: Ledenvergadering thema-afdeling D66 Duurzaam

Woordvoerder: Evert du Marchie Van Voorthuysen

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- de komende vijf jaar nog steeds een groot deel van de Nederlandse CO₂-uitstoot afkomstig is uit gascentrales en kolencentrales;
- er nog steeds een structureel tekort is aan windturbines en zonnepanelen die de benodigde groene stroom moeten leveren waarmee de grijze stroom uit de gascentrales kan worden vervangen;
- deze vervanging de meest effectieve bijdrage is aan de noodzakelijke vermindering van de CO₂-uitstoot;
- andere toepassingen van groene stroom, zoals de productie van zogenaamde groene waterstof in elektrolyzers een veel kleinere bijdrage levert aan de vermindering van de CO₂-uitstoot;
- desalniettemin veel energiebedrijven, waaronder Shell, RWE, Gasunie, Yara, plannen hebben aangekondigd om grote hoeveelheden zogenaamde groene waterstof te gaan produceren;
- de politiek deze plannen tot dusver ondersteunt en bereid is om elektrolyzers te gaan subsidiëren;

overwegende dat:

- D66 zich sterk heeft ingezet voor een nationale CO₂-uitstootreductie van 60% in 2030;
- op korte termijn, in ieder geval de komende vijf jaar, er structureel te weinig groene stroom beschikbaar is om daarmee gascentrales en kolencentrales grote delen van de tijd buiten gebruik te stellen;
- op korte termijn alle groene stroom daarom optimaal moet worden ingezet om de nationale CO₂-uitstoot te reduceren;
- de inzet van elektrolyzers op korte termijn dus contraproductief is;

verzoekt de Tweede Kamerfractie:

- te bewerkstelligen dat er voorlopig, in ieder geval de komende vijf jaar, geen exploitatiesubsidie wordt gegeven voor het bedrijven van elektrolyzers voor de productie van waterstof;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Ontraden

Toelichting:

De Tweede Kamerfractie is het met de indieners eens dat alles wat elektrisch kan, elektrisch moet. Waterstof moet bij voorkeur niet laagwaardig worden toegepast als vervanger van gas in huishoudens of benzine/diesel personenauto's. De Tweede Kamerfractie pleit daarom voortdurend voor het maximaal stimuleren van elektrificatie. Tegelijkertijd zien we een toekomst voor waterstof in bijvoorbeeld het zware wegtransport en de industrie. Om de waterstofeconomie voor deze sectoren te kickstarten is het cruciaal dat de overheid nu met normering en subsidies de productie van waterstof (financieel) ondersteunen. Het gaat de Tweede Kamerfractie dus te ver om een moratorium van vijf jaar op exploitatiesubsidies te plaatsen, die noodzakelijk zijn om voldoende waterstofproductie te ontwikkelen.

Het Landelijk Bestuur volgt deze lijn en adviseert ontraden op deze motie.

PM117.C11

Politieke Motie

Pre-advies: Overnemen

Titel motie: **Afbouw belastingvoordelen op fossiele brandstoffen**

Indiener: Ledenvergadering thema-afdeling D66 Duurzaam

Woordvoerder: Tom Kuhlman

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- de lagere belasting op aardgas voor grootverbruikers (4 cent per m³ voor de grootste verbruikers tegenover 49 cent voor huishoudens) een impliciete subsidie vormt op het gebruik van een fossiele brandstof;
- de vrijstelling van accijns op diesel in de visserij evenzeer een impliciete subsidie is;
- de glastuinbouw, ondanks de voorgenomen afschaffing van het verlaagd tarief voor ketelgas per 1 januari 2025, de inperking van de zogenoemde WKK-vrijstelling, nog altijd bevoordeeld wordt in de beprijzing van aardgas ten opzichte van andere sectoren;
- in het kader van de Europese Green Deal al in 2030 de uitstoot van broeikasgassen met 55% verminderd moet zijn ten opzichte van 1990;
- de tot eind 2021 bereikte reductie slechts 22% is;

overwegende dat:

- hiermee, in weerwil van onze klimaatdoelstellingen, nog altijd miljarden worden besteed aan fiscale vrijstellingen voor het gebruik van fossiele brandstoffen;
- de genoemde belastingvoordelen, gezien de grote investeringen in duurzame energie, isolatie van woningen e.d., een perverse prikkel vormen om fossiele brandstoffen te blijven gebruiken;
- bedrijven die deze belastingvoordelen ontvangen tijd nodig hebben om hun bedrijfsvoering aan te passen aan lager brandstofverbruik, dan wel aan de overgang op duurzame energie;
- gelet moet worden op behoud van de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven in de Europese context;

verzoekt de Tweede Kamerfractie:

- zich in te zetten voor een geleidelijke afbouw van directe en indirecte subsidies op fossiele brandstoffen, en de volledige beëindiging daarvan niet later dan 2035, zonder dat dit tot hogere CO₂-uitstoot leidt in andere landen;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Overnemen

Toelichting:

D66 wil zo snel als mogelijk af van fossiele subsidies. Op dit moment onderzoekt het kabinet de exacte omvang van het aantal fossiele voordelen in Nederland naar aanleiding van een motie van onder andere D66. De Tweede Kamerfractie heeft gepleit en zal blijven pleiten voor een zo snel als mogelijk einde van al deze voordelen. We kunnen de motie dan ook overnemen, met dien verstande dat voor sommige fossiele voordelen een zorgvuldig afbouwpad (helaas) noodzakelijk is vanwege de implicaties voor burgers en bedrijven aan de pomp, in de winkel of anderszins.

Het Landelijk Bestuur omarmt deze motie en adviseert dan ook om het over te nemen.

PM117.C12

Politieke Motie

Pre-advies: Neutraal

Titel motie: **Rechtvaardige en uitvoerbare vermogensbelasting (aanpassing box-3)**

Indiener: Joris Schuit e.a.

Woordvoerder: Joris Schuit

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- een nieuw box-3-stelsel op basis van werkelijk rendement in de Tweede Kamer wordt behandeld, ingevoerd per 2025 als vermogensaanwasbelasting;
- dit ook belastingheffing over (ongerealiseerde) waardemutaties behelst, waaronder inflatie, en complexiteit toevoegt door verliesverrekening, kostentoerekening en gebrekkige beschikbaarheid van objectieve (waarderings)gegevens;
- de staatssecretaris recent implementatie en uitvoerbaarheid als structureel problematisch heeft bestempeld, haalbaarheid onzeker is en invoering inmiddels heeft uitgesteld naar 2027, en een alternatieve vermogenswinstbelasting en een gedetailleerder forfaitair stelsel heeft uitgewerkt welke minder maar nog steeds complex zijn;
- verschillende voorstellen in de Kamer een alternatieve vermogensbelasting voorstaan, waaronder de motie van D66 voor een miljonairsbelasting;

overwegende dat:

- de staatssecretaris weet dat geen enkel land op aarde een vermogensaanwasbelasting gebruikt;
- de voorgestelde box-3-alternatieven allen een vlaktaks zijn en feitelijk niets aan (de extremen van) vermogensongelijkheid doen;
- vermogensaanwasbelasting erg complex is, een veelvoud aan informatie behoeft en een groot beroep doet op het doenvermogen van burgers, terwijl vereenvoudiging van het belastingstelsel juist ook een doelstelling was van het coalitieakkoord;
- dit stelsel moeilijk te controleren is, en een significant hogere administratielast oplevert voor de Belastingdienst en ketenpartners, waarbij het handavingsniveau naar verwachting zal afnemen;
- verhoogde complexiteit en daarmee ontwijkingsmogelijkheden vermogensongelijkheid juist doen toenemen;
- dit alles ten koste gaat van het rechtvaardigheidsgevoel;
- een progressieve vermogensbelasting daarentegen wel haalbaar, uitvoerbaar, eenvoudig, uitlegbaar en rechtvaardig is;

verzoekt de Tweede Kamerfractie:

- om inzake de box-3-stelselherziening een vermogensbelasting als uitvoerbaar alternatief voor de nu voorgestelde vermogensaanwasbelastingmethodiek uit te (laten) werken;
- hierbij ontwijking via box 2 mee te nemen en gebruik te maken van een progressieve tariefstaffel, bijvoorbeeld per 0.5% stapsgewijs oplopend tot 2% voor grotere vermogens, aangevuld met een significant heffingsvrij vermogen;
- bestaande vermogensbelastingsvoorstellen te helpen verbeteren;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Neutraal

Toelichting:

Het is belangrijk dat iedereen eerlijk belasting betaalt, onderdeel daarvan is dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Het voorkomen van een ongewenste mate van vermogensongelijkheid is een hieraan gerelateerd belangrijk doel. In het verkiezingsprogramma zetten we dan ook sterk in op deze beide doelen. Deze motie past hiermee binnen het gedachtengoed.

De Tweede Kamerfractie heeft aangegeven de zorgen van de indiener op het gebied van de vertraagde invoering van een vermogensaanwasbelasting op reëel rendement te delen. Zo delen zij het belang van zo snel mogelijke invoering van eerlijke belasting op vermogens, op een manier die uitvoerbaar en juridisch houdbaar is. De Tweede Kamerfractie is van mening dat een goed werkend stelsel van belasting van reëel rendement de voorkeur geniet, omdat dit het best aansluit bij het eerlijk belasten van inkomen uit vermogen. Als dit echter niet haalbaar blijkt, is het belasten van (in ieder geval hoge vermogens) mogelijk een goed alternatief. De Tweede Kamerfractie is daarom van mening dat het laten uitwerken van een vermogensbelasting een goed idee is. In dat licht wijst de Tweede Kamerfractie op aangenomen motie De Jong/Van Weyenberg over de uitvoerbaarheid van een miljonairsbelasting, wat een vermogensbelasting is.

Wel vindt de Tweede Kamerfractie het belangrijk om te wijzen op de ook hier mogelijke juridische bezwaren. Een op zichzelf staande vermogensbelasting moet heel goed zijn vormgegeven om juridisch houdbaar te zijn. Dit blijkt ook uit het Kerstarrest, dat aantoonde dat de Hoge Raad alle vormen van belastingen die raken aan het eigendomsrecht erg kritisch toetst.

Met dit in gedachten adviseert het Landelijk Bestuur neutraal op deze motie.

PM117.C13

Politieke Motie

Pre-advies: Overnemen

Titel motie: **Stop stikstofblokkade van klimaatprojecten**

Indiener: Ledenvergadering thema-afdeling D66 Duurzaam

Woordvoerder: Evert du Marchie Van Voorthuysen

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- dat de uitvoering van het Porthosproject (2,5 Mton CO₂ per jaar opslaan in lege gasvelden) is stilgelegd door een gerechtelijke uitspraak betreffende de stikstofproblematiek;
- Nederland hierdoor het CO₂-reductiedoel voor 2030 niet zal halen;
- in het Net Zero Industry Act wetsvoorstel van de Europese Commissie voorrang wordt gegeven aan klimaatmaatregelen in het geval van strijdige doelen;

overwegende dat:

- Nederland op slot zit omdat we de natuur niet goed hebben beschermd;
- de stikstofuitstoot door tijdelijke bouwwerkzaamheden in het algemeen geringer is dan de cumulatieve uitstoot door agrarische bedrijven en industriële piekbelasters;
- reductiemaatregelen bij bedrijven en activiteiten die permanent stikstof uitstoten effectiever zijn dan het uitstellen van bouwwerkzaamheden;

verzoekt de Tweede Kamerfractie:

- te bewerkstelligen dat projecten die evident in het belang zijn voor de energietransitie, zoals de versterking van het elektriciteitsnet en de uitvoering van onderzeese CO₂-opslag, weer doorgang kunnen vinden;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Overnemen

Toelichting:

Voor D66 is het ontzettend belangrijk dat er vaart gemaakt wordt met de klimaatopgave. Onderdeel daarvan is de energietransitie, die momenteel forse vertraging oploopt omdat er tienduizenden projecten voor het verzwaren en uitbreiden van het elektriciteitsnet stilliggen. De motie onderschrijft dit.

De Tweede Kamerfractie dringt er al langer bij de regering op aan om voor bouwprojecten met geringe stikstofemissies een generieke voortoets te hanteren, zoals ook aangekondigd werd in de Kamerbrief van 25 november 2022 naar aanleiding van het sneuvelen van de bouwvrijstelling in de Porthos-uitspraak van de Raad van State. Met een generieke voortoets zouden projecten die evident in het belang zijn voor de energietransitie doorgang kunnen vinden. Omdat de energietransitie zorgt voor het tegengaan van klimaatverandering, past dit voorstel ook binnen het beschermen van natuurbelangen. De motie weerspiegelt de wens van de Tweede Kamerfractie.

Het Landelijk Bestuur onderschrijft het belang dat deze bouwprojecten dienen en adviseert dan ook om de motie over te nemen.

PM117.C14

Politieke Motie

Pre-advies: Ontraden

Titel motie: **100% arbeidsongeschikt is 100% minimumloon**

Indiener: Laura Vervaart e.a.

Woordvoerder: Laura Vervaart

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- een volledige uitkering in de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) is vastgesteld op maximaal 70% van het laatstverdiende loon;
- je bij een salaris tot en met 140% van het wettelijk minimumloon je bij een uitkering van 70% onder dat wettelijk minimumloon komt;
- het voor lagere inkomens door de opbouw van de wet het lastiger is om recht op wia te krijgen;
- veel mensen met een arbeidshandicap of langdurige ziekte qua inkomen tussen bijstandsniveau en wettelijk minimumloon terecht komen;
- bij 100% wettelijk minimumloon als werkende je in de WIA naar bijstandsniveau gaat;

overwegende dat:

- ziekte en handicap iets is wat je overkomt, waar je zelf geen invloed op hebt;
- er door een verzekeringsarts is geconstateerd dat er langdurig geen mogelijkheid tot arbeid is;
- de WIA een vangnet is voor mensen die langdurig uitvallen uit het arbeidsproces door ziekte en/of handicap;
- een inkomen onder minimumloon een armoedeval veroorzaakt;
- stress om geld een eventueel herstelproces en reïntegratie lastiger maakt en vermoedelijk ook langer laat duren;
- mensen met recht op een WIA hogere kosten hebben door oa extra zorgkosten en stookkosten;

roept de Tweede Kamerfractie op:

- het kabinet te vragen onderzoek te laten verrichten hoe veel mensen in de groep 85-100% arbeidsongeschiktheid in de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) een inkomen onder het wettelijk minimumloon hebben;
- in de wet de groep mensen die 85-100% arbeidsongeschikt is in de Wia het recht te geven op minimaal 100% wettelijk minimumloon;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Ontraden

Toelichting:

De Tweede Kamerfractie herkent het beeld dat mensen met een WIA-uitkering mogelijk met een uitkering onder WML en op bijstandsniveau moeten leven. Het eerste deel van de motie vraagt de fractie om te onderzoeken om hoeveel mensen het zou gaan. De fractie heeft aangegeven dat over te kunnen nemen.

Het tweede deel vraagt om een oplossing. De Onafhankelijke Commissie Toekomst Arbeidsongeschiktheidsstelsel (OCTAS) doet op dit moment onderzoek naar de werking van het stelsel. De resultaten van deze Commissie moeten eerst worden afgewacht voordat er goed gekeken kan worden naar oplossingen en de wenselijkheid daarvan.

Wel heeft de Tweede Kamerfractie sterke twijfels of het voorstel dat gedaan wordt in de motie verstandig is. In tegenstelling tot de overweging in de motie is de WIA geen vangnet voor mensen die langdurig uitvallen maar een compensatie voor verlies aan inkomsten. De WIA is gericht op (geheel of gedeeltelijke) terugkeer op de arbeidsmarkt en daarom zijn er prikkels naar werk opgenomen. De Tweede Kamerfractie wijst erop dat minimaal het 100% wml toekennen aan iedereen met recht op een WIA-uitkering, misschien kan leiden tot de situatie waarin er voor een groep qua inkomen geen verschil bestaat tussen werken en niet-werken. OCTAS kijkt naar het hele stelsel. De fractie vindt de gekozen oplossing voor nu te vergaand en vraagt om het onderzoek van OCTAS eerst af te wachten.

Het Landelijk Bestuur wacht graag het onderzoek van OCTAS af, maar ontraadt in de tussentijd deze motie.

PM117.C15

Politieke Motie

Pre-advies: Overnemen

Titel motie: **Lelylijn naar Hamburg**

Indiener: Kalle Duvekot e.a.

Woordvoerder: Lennart Droppert

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- goede internationale treinverbindingen duurzaamheid in de hand werken;
- Noord-Duitsland en Scandinavië belangrijke bestemmingen zijn voor zakelijke- en vakantiereizigers;
- Duitsland en Denemarken begonnen zijn aan een Hogesnelheidslijn tussen Hamburg en Kopenhagen;
- de Lelylijn is opgenomen in het EU Trans-European Transport Network;

overwegende dat:

- In combinatie met de Lelylijn er een belangrijke schakel mist tussen Groningen, Noord-Duitsland en Scandinavië;
- Nederland zich ook moet oriënteren op Noord-Europa;

roept de Tweede Kamerfractie en de delegatie in het Europees Parlement op:

- om zich in te spannen om te bewerkstelligen dat de Lelylijn zal worden doorgetrokken naar Hamburg;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Overnemen

Toelichting:

De Tweede Kamerfractie ziet de Lelylijn nadrukkelijk als belangrijke schakel in een nieuwe internationale treinverbinding naar Noord-Duitsland en Scandinavië. Dankzij onze inzet is de Lelylijn opgenomen in het zogenaamde Europese TEN-T netwerk. Dit netwerk omvat alle belangrijke Europese transportverbindingen. Hiermee komt Europees geld beschikbaar, maar worden ook extra eisen gesteld aan de kwaliteit van het spoor. Een uiteindelijk verbinding met Hamburg en verder is ook afhankelijk van investeringen en de medewerking van de Duitse federale overheid alsook die van overheden van de betrokken Duitse deelstaten. Bijvoorbeeld voor het opwaarderen van de zogenaamde Wunderline. De delegatie in het Europees Parlement steunt deze inzet en blijft zich in het Europees Parlement sterk maken voor meer en blijvende middelen naar het Connecting Europe Facility fonds.

Het Landelijk Bestuur steunt de inzet van de Tweede Kamerfractie en de delegatie in het Europees Parlement en adviseert dan ook om deze motie over te nemen.

PM117.C16

Politieke Motie

Pre-advies: Overnemen

Titel motie: **Lelylijn voor 2035**

Indiener: Kalle Duvekot e.a.

Woordvoerder: Lennart Droppert

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- de aanleg van de Lelylijn vertraging oploopt door stikstofuitstoot;
- D66 zich heeft uitgesproken als voorstander van de Lelylijn;
- goede treinverbindingen duurzaamheid in de hand werken;

overwegende dat:

- investeringen in het Noorden nog ruimschoots achterlopen;
- zowel de Randstad, Flevoland en de noordelijke provincies profiteren van betere bereikbaarheid;
- een verbetering van de bereikbaarheid het noorden een economische impuls zal geven;
- de Lelylijn kan worden gebruikt om internationale verbindingen aan te leggen;

roept de Tweede Kamerfractie op:

- om zich in te zetten dat de Lelylijn voor 2035 gereed zal zijn;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Overnemen

Toelichting:

De Lelylijn, maar ook andere verbindingen die belangrijk zijn voor de (internationale) bereikbaarheid van het noorden van Nederland zoals de Nedersakselij en Wunderline, staan in het verkiezingsprogramma. De Lelylijn is daarnaast opgenomen in het coalitieakkoord, waarvoor een (eerste) 3 miljard euro is vrijgemaakt. De Tweede Kamerfractie spant zich voortdurend in voor een zo snel als mogelijke realisatie van de Lelylijn. Daarbij moet wel rekenschap worden gegeven aan factoren die beperkt te beïnvloeden zijn. Gedacht kan worden aan personeelstekorten, prijsstijgingen als gevolg van grondstoffen en inflatie en stikstof. Daarnaast loopt nu (dankzij inzet van de Tweede Kamerfractie) een zogenaamde participatieve waarde evaluatie waar de wensen en behoeften van belanghebbenden burgers, bedrijven en overheden wordt geïnventariseerd. Deze ontwikkelingen en processen indachtig is de Tweede Kamerfractie voorstander van een snel als mogelijke realisatie van de Lelylijn.

Het Landelijk Bestuur ziet het belang van een versnelde realisatie van de Lelylijn en adviseert dan ook om de motie over te nemen.

PM117.C17

Politieke Motie

Pre-advies: Overnemen

Titel motie: **Auteursrecht AI**

Indiener: Kalle Duvekot e.a.

Woordvoerder: Vasko Lozanov

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- de wettelijke lijn tussen makerschap en intellectueel eigendom steeds vaker vragen oproept wanneer het om kunstmatige of artificiële intelligentie (AI) gaat;
- de ontwikkelingen in AI het mogelijk hebben gemaakt dat computersystemen een eigen ontwerp genereren;
- juist op dit gebied mensen steeds vaker kampen met die vraag aan wie uiteindelijk de auteursrechten op het gegenereerde werk zou moeten toekomen;
- voor andere werken die niet doormiddel van AI gegenereerd zijn de wet helder is;

overwegende dat:

- vast staat dat de AI zelf in ieder geval geen rechthebbende kan zijn;
- een AI immers geen persoon is en daarom ook geen wettelijke rechten en plichten heeft;
- er nog altijd de vrijheid bestaat om in een contract hiervan af te wijken, zouden AI-ontwikkelaars en hun afnemers tot andere oplossingen willen komen;

roept de Tweede Kamerfractie op:

- een wettelijk stelsel te bevorderen waaronder AI-gegenereerde werken volledig uitgesloten van auteursrecht worden en alle werken automatisch in het publieke domein belanden;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Overnemen

Toelichting:

Gezien de ontwikkelingen op het gebied van kunstmatige intelligentie die ervoor hebben gezorgd dat computersystemen eigen ontwerpen kunnen genereren, is het belangrijk om na te gaan of het wettelijke stelsel omtrent auteursrecht nog passend is. De intentie achter deze motie is dan ook begrijpelijk.

De Tweede Kamerfractie zal zich inzetten om een wettelijke regeling te bevorderen die recht doet aan de huidige mogelijkheden op het gebied van kunstmatige intelligentie. In deze wettelijke regeling zou de bepaling kunnen worden opgenomen dat output die volledig het resultaat is van kunstmatige intelligentie, zonder creatieve menselijke tussenkomst, in het publieke domein belandt. Voor output die wel (groten)deels gebaseerd is op relevante menselijke creatieve inbreng, zou dan een meer genuanceerde regeling kunnen gaan gelden. Er moet ook worden bewaakt dat de input van kunstmatige intelligentie, die door mensen is gemaakt, wel wordt beschermd.

De Europese Commissie bereidt momenteel overigens een pakket van maatregelen voor op het gebied van kunstmatige intelligentie die ook raken aan het auteursrecht, als onderdeel van de Artificial Intelligence Act. Daarin zullen ook mogelijkheden worden geboden om als maker compensatie te eisen voor gebruik van hun werk door bedrijven als ChatGTP.

De Tweede Kamerfractie blijft zich er voor inzetten dat de kansen die kunstmatige intelligentie biedt worden benut, maar dat negatieve gevolgen worden voorkomen. De delegatie in het Europees Parlement onderschrijft deze inzet, en houdt de ontwikkelingen op het gebied van de Artificial Intelligence Act nauwgezet in de gaten. Het Landelijk Bestuur ondersteunt dat en adviseert om de motie over te nemen.

PM117.C18

Politieke Motie

Pre-advies: Overnemen

Titel motie: **Het recht op Kunst en Cultuur is een grondrecht**

Indiener: Ledenvergadering thema-afdeling Kunst, Cultuur en Media

Woordvoerder: Anno Fekkes

Het D66 Congres op zaterdag 13 mei 2023 bijeen te Amsterdam,

constaterende dat:

- de coronapandemie heeft aangetoond dat Kunst en Cultuur onlosmakelijk verbonden zijn met het welzijn van burgers en als grondrecht niet beperkt mogen worden. Welzijn is een grondrecht;
- onderzoek heeft aangetoond dat het ervaren van Kunst en Cultuur een positieve invloed heeft op andere vaardigheden, zoals taal (uitdrukkingsvaardigheden), het stimuleren van lezen, onderzoekend leren en ons inspireert om deel te nemen aan onze pluriforme samenleving;

overwegende dat:

- kunst en kunstzinnige creativiteit de beste kans bieden om ook in pandemische situaties met een bevrijdend gevoel de confrontatie met de wereld aan te gaan en te verwerken. Het versterkt onze mentale weerbaarheid;
- de confrontatie met Kunst en Cultuur ons leert kijken, leert luisteren en leert verbinden en ons aldus het juiste gereedschap biedt om 'om te denken'. Immers, de onzekerheidsvaardigheid van kunstenaars is nodig bij de grote transities in onze samenleving (Robert Dijkgraaf);
- recht op Kunst en kunstzinnige creativiteit in onze wetgeving moet worden verankerd. Het is een grondrecht!;

verzoekt de Tweede Kamerfractie:

- een motie in de Kamer in te dienen met als doel het recht op Kunst en Cultuur in de wet te verankeren;

en gaat over tot de orde van de dag.

Pre-advies: Overnemen

Toelichting:

Cultuur is geen simpele vrijetijdsbesteding, maar van levensbelang voor de samenleving. We moeten kunst en cultuur koesteren en niet alleen investeren in grote theaters of musea, maar ook in de makers en creatieve sector. De Tweede Kamerfractie ondersteunt de motie, een goed moment om dit recht te verankeren zou bijvoorbeeld bij de herziening van het culturele bestel zijn, met daarbij de wet op het specifieke cultuurbeleid. De Tweede Kamerfractie blijft actief aandacht vragen voor- en geven aan de essentiële en unieke rol van kunst en cultuur in ons land.

Het Landelijk bestuur adviseert dan ook om deze motie over te nemen.